

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

32 761 01 Nevelőszülő

Komplex szakmai vizsga

Szóbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: A szociális gondozás dilemmái

A vizsgafeladat időtartama: 30 perc (felkészülési idő: 15 perc, válaszadási idő: 15 perc)

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 35%

A 315/2013. (VIII.28.) Korm. rendelet 3.§. (2) bekezdésében foglaltak alapján a szakmai vizsga szóbeli tételeit a 1745-6/2014 számon kiadom.

Jóváhagyta:

Gerencsér Balázs
főosztályvezető

2014

NEMZETI CSALÁD- ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI INTÉZET

Érvényes: 2014.01.15-től

A vizsgafeladat ismertetése: A szociális gondozás dilemmáinak értelmezése egy esetleírás alapján központi tételsor szerint

A feladatsor 1-21-ig számozott vizsgakérdéseit ki kell nyomtatni, ezek lesznek a húzótételek, amelyek tanári példányként is használhatóak.

A tételekhez segédeszköz nem használható.

A tételsor a 37/2013. (V.28.) EMMI rendeletben foglalt szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye alapján készült.

1. Mutassa be a nevelőszülőséget, mint gyermekvédelmi gondoskodási formát, különös tekintettel a hivatásvállalással kapcsolatos dilemmákra!

Az egyik nevelőszülőnek jelentkező ismeretségi körében találkozott már olyan családdal, amely nevelőcsaládként gyermekvédelmi gondoskodásba került gyermekeket nevel. Felmerült Benne a gondolat, hogy szívesen tenné ezt ő is, de több ismerőisével, rokonával beszélve a tervéről ellentmondásos véleményeket kapott. Voltak, akik támogatták, voltak, akik igyekeztek elijeszteni. Milyen dilemmákat élhetett meg ez a jelentkező a döntését megelőzően? Milyen jogszabályokon alapuló információk segíthették döntése meghozatalában?

Információtartalom vázlata:

- A befogadó szülő, a nevelőszülő és a helyettes szülő fogalma
- A nevelőszülői gondoskodás helye a gyermekvédelem rendszerében
- A nevelőszülői ellátási forma előnyei, hátrányai egyéb gyermekellátási formákhoz viszonyítva
- A nevelőszülői hivatásvállalás lehetséges motivációi
- A nevelőszülő szerepe és feladatai
- A nevelőszülői feladat vállalásának dilemmái
- A személyes ellentmondások, elképzelések és a realitások ütközései
- A nevelőszülői szerep társadalmi elfogadtatásának dilemmái
- A nevelőszülővé válás jogszabályi követelményei
- A nevelőszülővé válás folyamatának lépései
- A nevelőszülők alkalmazásának feltételei, a nevelőszülői munka szakszerűségének biztosítása
- A nevelőszülői munka díjazása és ellenőrzésének keretei és formái, az igénybe vehető szakmai segítség, segítők

2. Mutassa be a család és környezete felkészülésének, felkészítésének folyamatát a nevelt gyermek fogadására, a folyamat során gyakran felmerülő konfliktusokat és a lehetséges kezelési módokat!

A H. család nevelőszülői feladatvállalásra jelentkezik. Az egész család nagyon lelkes a nevelőszülőséggel kapcsolatban. Az első megdöbbenés akkor történik a családban, amikor szembesülnek azzal, hogy nem elegendő a jó szándék, erre a feladatra egy több hónapig tartó folyamat során kell felkészülniük. Mindkét szülő diplomás, dolgozik, jövedelmük az átlaghoz képest magas, két kislányuk van, 5 és 7 évesek. Kertes házuk minden szempontból alkalmas egy 3-5 éves kislány fogadására. A három gyermek egy szobában élne elképzelésük szerint. Végül arra való hivatkozással, hogy nem tudják megoldani a képzésen való részvételüket, bizonytalan időre elhalasztják a feladatvállalásukat. Milyen konfliktusok jelentek meg, és mi volt a kezelési mód ebben a családban?

Információtartalom vázlata:

- A konfliktus fogalma
- A személy viselkedésének dimenziói konfliktushelyzetben
- A konfliktuskezelés módjai
- A családtagok érzelmeinek és gondolatainak feltárása a nevelőszülői hivatásvállalással kapcsolatban, lehetséges konfliktusok, dilemmák
- A meglévő kapcsolatok stabilitása és rugalmassága, az új családtag befogadásának hatása
- A család szerkezete és ennek változásai
- A szülői és a gyermekszerep modelljei, a szerepek változásának lehetőségei, konfliktusai
- A család szokás és normarendszerének áttekintése, kultúrák találkozása a családban
- A különbözőség és a másság fogalmának értelmezése, a nevelő család és a befogadandó gyermekek érdekeinek, értékrendszerének ütközéseiből eredő várható konfliktusok
- A külső környezet értelmezése a nevelőszülő szempontjából
- A külső környezet felkészítése a gyermekek érkezésére
- A nevelőszülőt vagy nevelt gyermekeit érintő konfliktushelyzetek lehetséges formái

3. Ismertesse, milyen veszteségek feldolgozása jelenthet feladatot a nevelőszülők számára feladatuk ellátása során!

K. A. és férje jelentkezett a nevelőszülői feladat vállalására. Egy bérház nagy alapterületű lakásában élnek, ahol saját tervezésben és kivitelezésben hozták létre a különböző funkcióra alkalmas tereket. Sok barátjuk van, velük gyakoriak a közös vacsorák, beszélgetések. K. A. családjával - a földrajzi távolság ellenére - gyakori és jó a kapcsolat. A férj gyermekotthonban nőtt fel, anyjával és testvérével felnőtt korában vette fel a kapcsolatot, azóta bár ritkán, de találkoznak. Hosszú évek várározása után született meg saját gyermekük. A felkészülés során sok - korábban eltemetettnek hitt - érzelm szabadult fel a férjben, és megerősödtek elhatározásukban. Milyen folyamatot élt át a férj?

Információtartalom vázlata:

- A veszteség és gyász fogalma, a visszatérő gyász jelenségvilága
- A veszteség típusai
- A veszteségélményt befolyásoló tényezők
- A nevelt gyermek veszteségei, a gyakori gondozóhely változás én-gyengítő hatása
- A veszteség gyermekre gyakorolt hatása
- A vér szerinti szülő veszteségei
- A nevelőszülő veszteségei
- A veszteségek (gyász) feldolgozásának folyamata, a gyászfeldolgozás életkori szakaszonként eltérő lehetőségei
- A nevelőszülő szerepe a gyászfeldolgozás folyamatában, a veszteségek feldolgozásában való segítségnyújtás lehetőségei
- A gyászfeldolgozást segítő szakemberek köre és feladatai

4. Mutassa be a mai magyar társadalom működésének következményeit a gyermekeket nevelő családokra és értelmezze az egyének és családok társadalmi meghatározottságának összefüggéseit!

A Z. család két kisiskolás korú gyermeke nevelőcsaládban él, mivel a lakóhelyükről az iskola nagyon nehezen megközelíthető, és emiatt sokat hiányoztak, a tanulásban lemaradtak.

Z. családban még három gyermek nevelkedik, akik 4, 3 és 1.5 évesek. A család albérletben él. A szülők mindent elkövetnek, hogy a helyzetük javuljon és a két gyermek hazakerülhessen. Szoros a kapcsolatuk a nevelőcsaládban élő gyermekeikkel, és a nevelőszülőkkel is mindenben együttműködőek. Az elmúlt hónapban újabb nehézség lépett fel, az apa elvesztette a munkáját, az anya gyesen van a legkisebb gyermekkel. A jövedelem csökkenés miatt nem biztos, hogy fizetni tudják az albérletet az élethez szükséges egyéb kiadások mellett, és a gyerekekkel a nevelőcsaládnál történő találkozásokra is kevesebb pénz fog jutni. Milyen dilemmát jelent a helyzet a családnak, a nevelő családnak, és a segítő szakembereknek? Melyek a megoldási lehetőségek?

Az információtartalom vázlata:

- A család fogalma és funkciói
- A társadalmi egyenlőtlenség fogalma
- A társadalmi rétegződést meghatározó tényezők
- A munka, jövedelem, fogyasztás és az életmód összefüggései
- A hátrányos helyzet, halmozottan hátrányos helyzet és veszélyeztetettség fogalma
- A szegénység, gyermekszegénység okai, előfordulási formái, hatása a családi funkciók teljesülésére
- A szociálpolitika fogalma, célja, jelentősége a társadalmi egyenlőtlenségek, a szegénység csökkentésében
- A gyermekjóléti alapellátás rendszere, szerepe a gyermekek saját családjukban történő nevelkedésének elősegítésében
- A felkínálható ellátásokkal kapcsolatos dilemmák

5. Milyen dilemmák vetődnek fel a leírt eset kapcsán? Mutassa be, hogy milyen jogokat és kötelezettségeket érint az alábbi helyzet!

B. I. 12 és fél éves leány kiemelésére a családjából azért került sor, mert két hónapja elhagyva a családi házat, összeköltözött a szomszédjukban lakó 17 éves R. B.-vel. A fiú családja két szobás lakásban lakik, az egyik szobában élnek a szülők a két kisebb fiúgyermekükkel, a másik szobát kapta meg a „fiatal pár”. B. I. ezután már nem is járt iskolába. Az iskola jelzésére készült egy helyzetfelmérés (környezettanulmány). Az ebben foglaltak szerint B. I. szülei nem találtak a történetekben semmi rosszat, elvetendő, hiszen, amint azt B. I. anyja elmondta, ő is 13 évesen szülte első gyermekét, és példaként említette B. I. nővérét, aki 13 évesen ment el otthonról, s nem soká megszülte első gyermekét. R. B. szülei is rendjén valónak találják a történeteket, vállalnák akár egy születendő gyermek felnevelését is.

A kislányt kiemelték a családjából, és így került nevelőcsaládba két hete. B. I.-t a bekerülése utáni napokban R. B. gyakran látogatta, ám az idő múlásával a látogatások ritkultak. Úgy tűnik, hogy B. I. sem hiányolja a gyakoribb találkozásokat. A kislány elmondja a nevelőanyának azt a sejtését, miszerint lehet, hogy gyermeket vár. A nevelőanya segítségét kéri abban, hogy mit tegyen.

Az információtartalom vázlata:

- A szakma etikai szabályai
- A szakmai dilemma fogalma, típusai
- Nevelőszülő kompetenciái a rendkívüli élethelyzetekben
- A nevelőszülő és a nevelt gyermek közötti bizalmi kapcsolat értelmezése
- A segítő beszélgetés jellemzői, alkalmazásának lehetőségei
- Az információkezelés dilemmái
- Jogi dilemmák
- A beavatkozás dilemmája
- A családból való kiemelés dilemmái
- A kultúrák egymás mellett élésének dilemmái

6.Válaszoljon, mit gondol az alábbi dilemmáról! „Megéri-e” a nevelőszülőnek, hogy visszamenjen dolgozni és bölcsődébe helyezze el a másfél éves nevelt gyermeket?

A nevelőcsaládban csecsemő korától fogva él V. Z., aki most másfél éves. A nevelőanya az első évet otthon töltötte a gyermekkel, de fél éve visszament dolgozni, négyórás állást vállalt. A gyermeket ez idő alatt a nevelőcsalád egyik „nagyamája” gondozta. A család anyagi helyzete, illetve a nevelőanya munkája szükségessé tette, hogy teljes munkaidőben dolgozzon. Ennek megfelelően – mivel a „nagyamama” a teljes napot nem tudta vállalni – elkezdődött a bölcsődébe történő beszoktatás. A gyermek minden alkalommal, amikor a nevelőanya elmegy, nagyon sír, erősen kapaszkodik a nevelőanya nyakába, nem akarja őt elengedni, nem akar a csoportszobában maradni, később oda bemenni.

Az egyébként jól fejlett gyermek gyakran náthás, ilyenkor még nehezebb a nevelőanyától való elválása.

A nevelőanya látva a gyermek nehéz beszokását a bölcsődébe azt fontolgatja, hogy vajon megéri-e a gyermeket ilyen megpróbáltatásoknak kitenni.

Az információtartalom vázlata:

- A korai anya-gyerek kapcsolat jelentősége
- A biztonságérzet kialakulásának feltételei
- A kötődés kialakulásának feltételei
- A kötődés és a biztonságérzet összefüggései
- A társas kapcsolatok jelentősége a kisgyermek életében
- A gyermek és a szülő közötti „érdekellentét” lehetőség szerinti feloldása
- Időszakos elválás segítése
- A gyermek megnyugtatójának módszerei

7. Mutassa be a különböző nevelési stílusok nevelési hatásait az alábbi esetleírás felhasználásával!

A nevelőszülők együtt érkeznek meg a három és fél éves kisfiúért az óvodába. A gyermek éppen elmélyülten rajzol. Élvezi, hogy az előtte lévő sok színes ceruzát most csak ő használhatja, s nem akarja abbahagyni a rajzolást. A nevelőanya nyugodt mozdulatokkal összeszedi a gyermek játsszóruháit, összehajtogatja azokat, a nevelőapa türelme érzékelhetően egyre fogy, míg a gyermekre vár. A nevelőanya már mindent elrendezett, előkészítette a gyermek utcai ruháit is, amibe majd átöltözteti a hazainduláshoz, de a gyermek továbbra sem jön, jele nem mutatkozik annak, hogy befejezné a rajzolást. A nevelőapa türelmét veszti, felpattan és ráparancsol a gyerekekre, hogy azonnal rakja el a játékokat és jöjjön öltözködni. A nevelőanya próbálja nyugtatni férjét, de ez nem jár sikerrel, sőt a nevelőapa indulattal a hangjában feleségét kezdi hibáztatni a gyermek szófogadatlansága miatt. A férj szerint a gyermek jelenlegi viselkedése a felesége túlzottan megengedő nevelési módszerének következménye, mellyel csak azt lehet elérni, hogy a gyerek sosem fogja megtanulni, hogy szót kell fogadnia. A nevelőanya – oldani igyekszik a nevelőapában lévő feszültséget – nyugodt hangon szólítja meg fiút. Kéri, hogy mutassa meg neki a rajzát. Megbeszéli a rajzon látható „figurákat”, s megígéri neki, hogy otthon közösen befejezik a rajzot. A gyermek elgondolkodni látszik az ajánlaton, majd visszamegy a terembe, elrakja az általa használt ceruzákat, elköszön az óvónőtől, s elindul az öltözőbe.

Az információtartalom vázlata:

- A nevelés fogalma, fő területei, módszerei, eszközei
- Az életkori jellemzők ismerete
- A fejlődés-lélektani szempontok figyelembe vétele a gyermekek nevelése során
- A gyermeknevelési stílusok és ezek hatásai
- Az empátia fogalma
- A nevelőszülő nevelési lehetőségeinek speciális sajátosságai, nehezítettsége
- A családi tradíciók érvényesülése a nevelésben
- A közösen alkotott szabályok, példaadás, én-üzenetek, a nyíltság, őszinteség hatása a gyermekre
- Az új határok kijelölése

8. Mutassa be a gyermek nevelőcsaládba történő befogadásának folyamatát, a családi stabilitás és a vér szerinti családba való visszahelyezés, illetve az örökbefogadásra felkészülés, vagyis az átmenetiség - állandóság dilemmáját!

Balázs 8, Péter 6 éves. Beutalásukra az anya kérésére került sor. Egy téli estén az apa alkoholos befolyásoltság alatt bántalmazta, majd kizavarta a házból az anyát és két kiskorú gyermekét. Éjszakára a rokonoknál húzták meg magukat. A következő napon az anya elment a település önkormányzatához, és kérte a gyermekek elhelyezését. A gyermekeket azonnal a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat befogadó otthonába szállították. Balázs és öccse ezt követően nevelőcsaládba került.

A gyermekek iratanyagából kiderült, hogy az apa agresszív, alkoholizáló életmódja miatt már négy idősebb testvérük is gyermekvédelmi gondoskodás alatt áll.

Balázs édesanyja felkereste a nevelőcsaládban fiait. Boldogan üdvözölték egymást, az anya kisebb ajándékait átadta fiúknak. A nevelőszülő azt tapasztalja, hogy a gyermekek és az anya között kimondva és kimondatlanul komoly kötődés van. Balázs szinte felelősséget érez édesanyja iránt, aggódik érte, félti a többször megtapasztalt apai tettlegesség miatt.

Az anya most hajléktalan szállón él, nincs munkája.

Az információtartalom vázlata:

- A gyermeki jogok értelmezése és szabályozása, a szülői jogok és kötelezettségek
- A gyermek előtörténetével való megismerkedés lehetőségei
- A gyermekkel való találkozás, barátkozás protokollja
- A gyermek megismerésének jelentősége, területei, formái és színterei
- A közös élettörténeti háttér kezdeti hiányának kezelése
- A vér szerinti és a nevelőcsalád értékrendjének közelítése
- A kapcsolattartás szerepe a gyermek életében, fejlődésének folyamatában
- A vér szerinti családdal való kapcsolattartás jelentősége a visszahelyezés szempontjából
- A nevelőcsalád és a nevelt gyermek elválásának előkészítése
- A nevelőszülő örökbefogadással kapcsolatos dilemmái, a veszteség feldolgozása

9. Jellemezze a kisiskolás korú gyermekek fejlődési sajátosságait, a családi kapcsolatok megőrzésének dilemmáit!

Laci egy hét és fél éves, szőke, kék szemű, okos és élénk kisfiú, aki egy éve nevelőszülőknél él. Szinte a kezdetektől erős, kölcsönös kötődés alakul ki a nevelőanya és a gyermek között. Amikor szülei meglátogatják, a gyermek nem akar a közelükbe menni, állandóan a nevelőanya közelében akar lenni. A gyermek édesanyja egyre nehezebben fogadja el a gyermeke és a nevelőanya között kialakult vonzalmat. Az anya neheztel a nevelőszülőre, és többször tett megjegyzést. A nevelőszülő hiába próbálja, nem tudja megmagyarázni az anyának, hogy semmi különös nem tesz a gyermekével. A kettejük közötti meghitt viszonyt, ragaszkodást kölcsönös szimpátiával magyarázza, mely miatt túlzottnak tartja az anya „feltékenykedését”. A szülő azonban nem tud ezzel a helyzettel mit kezdeni, és egyre több hibát talál a nevelőszülő működésében. A gyermek viselkedésére türelmetlenül reagál, erőszakkal akarja maga felé fordítani a gyermek érzelmeit. Azt fontolgatja, hogy kezdeményezi a gyermek másik nevelőcsaládba való elhelyezését.

Az információtartalom vázlata:

- A biztonság szükségletének fontossága Maslow szerint
- A nevelőszülő és a gyermek közti kötődés értelmezése az életkori jellemzők tükrében, a kisiskolás kori fejlődési jellemzők
- A személyállandóság szerepe a gyermek fejlődésében
- A többszöri környezetváltozásból adódó lelki problémák, elhárító mechanizmusok, én-védelem a nevelt gyermek esetében
- A gyermek és a nevelőszülő közötti túlzott kötődés kialakulásának lehetséges okai
- A családi szerepek sajátosságai a nevelőcsalád és a vér szerinti család rendszerében
- A vérszerinti szülőkkel való együttműködés lehetőségei

10. Mutassa be a családi nevelés jelentőségét a gyermek szocializációs hátrányainak leküzdésében, magával hozott normái és szokásai változtatásában!

A nevelőcsaládba került két, három és fél, valamint öt éves gyermekek viselkedéséről az alábbi információkat találta a családgondozói feljegyzésekben.

„A család életritmusa rendkívül rendszertelen. Nincsen szokásos időpontja sem az ébredésnek, sem az étkezéseknek. Az anya nem tartja számon, reggeliztek, vagy ebédelték-e már a gyermekek. Főtt ételt nagyon ritkán esznek, az anya, amikor megtehetné, akkor sem főz. A gyermekek napközbeni alvása sem biztosított, még a legkisebb is van, hogy játék közben, a földön alszik el délutánonként.

A legnagyobb gyermek akkor jut el óvodába, amikor a szülők szerint „kedve van”, bár nemsokára iskolaköteles lesz.

Az apa ritkán jár haza, elmondása szerint alkalmi munkákat végez, ezért van keveset otthon. A gyermekek nevelésében gyakorlatilag nem vesz részt, minden az anyára marad. A szülők elmondták, hogy a gyerekek sokáig fennmaradnak esténként, ezért hagyják őket aludni reggelenként addig, amíg maguktól fel nem ébrednek. A szülők számára az is természetes, hogy mindenki akkor eszik, amikor megéhezik. A szülők nem látnak semmi kivételt a gyermekek étkezési igényével kapcsolatban sem. Ők sem szeretik a főzelékeket, szívesebben fogyasztanak félkész vagy kész termékeket. Ezek elkészítéséhez nem kell túl sok idő.” Mire lehet következtetni a fentiekből?

Az információtartalom vázlata:

- A szocializáció fogalma, szinterei
- A nevelőcsalád szocializációs funkciójának sajátosságai
- A fiziológiai szükségletek az egyes életszakaszokban
- A rendszeresség fontossága a gyermek életében
- A családi szokások „átörökítése”, a gyermek magával hozott szokásainak jellemzői
- A szokások átalakításának lehetőségei, módszerei
- A családi munkavégzés és munkamegosztás nevelési jelentősége,
- A családi munkavégzés és munkamegosztás fejlesztő hatása az egyes életkorokban a gyermek önállóságának egészséges fejlődése szempontjából

11. Ismertesse a serdülőkor jellemzőit, és értelmezze a kamaszkori problémák megjelenését és kezelését a nevelőcsaládban!

B. K. 15 éves lány, akit a nevelőcsalád 8 éves korától gondoz. A serdülő lány viselkedése az elmúlt hónapokban nagyon megváltozott. Otthon nem vesz részt a korábbi módon a ház körüli munkákban, kimaradozik, tanulmányi eredménye leromlott, a nevelőszülőkkel durva stílusban beszél, a családban nevelkedő többi gyerekkel szemben mogorva. Öltözködése és hajviselete is megváltozott. Mindennapossá váltak a viták, amit a maga részéről úgy zár le, hogy elviharzik otthonról, vagy bezárkózik a szobájába. A nevelőszülők türelme fogytán van, a tanácsadóval arról beszéltek, hogy nem tudják tovább vállalni a gyermek nevelését, mert lassan szétesik a család.

Az információtartalom vázlata:

- A serdülőkori biológiai és pszichés változások megjelenési formái
- A serdülőkori krízisek és megélésük nehezítettsége a nevelt gyermek esetében
- A serdülőt nevelő család jellemzői, a szerepek újraértelmezése és a szerepzavarok
- A referenciaszemélyek életkorral együtt járó változása
- A nevelőszülők rugalmas nevelési módszereinek jelentősége az önállóvá válási folyamatban
- Az önálló életvitelre nevelés területei, fokozatai, a nevelőszülő feladatai a nevelt gyermek önálló életre való felkészítésében
- A kortárs kapcsolatok, párkapcsolatok, iskolai, szomszédsági, baráti és munkahelyi környezet jelentősége a szocializáció folyamatában
- A család és a baráti kör értékrendjének, életmódjának, normáinak viszonya

12. Az alábbi eset felhasználásával értelmezze a játék és a tanulás szerepét a gyermek képességeinek, készségeinek fejlődésében!

Zsolti 9 éves kisfiú, sajátos nevelési igényű, első osztályos. Az iskolában a tanítónő kitessékeli az osztályból, amikor a gyermek zavarja a tanításban. A kisfiú két éves volt, amikor az anyja elhagyta. Egyszer a gyermeket bekísérték egy szobába, ahol a pedagógiai asszisztens gyakornok egy rendezvény kellékeit készítette elő. Beszélgettek, és a gyermek elkezdett a papír fecnikből egy halacszkát készíteni. Nyugodtan, figyelmesen dolgozott. Amikor elkészült, elkezdett beszélni a halacskához: „Nincs anyukád? Nem baj, majd én játszom veled!” Ezután illedelmesen kikéredzkedett, hogy a folyosón „megúszathassa” a halacszkát.

Az információtartalom vázlata:

- A képesség, készség fogalma, a képességek fő területei, a képességfejlesztés alapelvei, módszerei
- A játék szerepe a gyermek életében, a játéktevékenység típusai, a játéktevékenység életkori jellemzői
- A tanulás szerepe a gyermek életében, motiváció
- Az iskola, mint szocializációs színtér, a család és az iskola kapcsolata
- Az iskolai tanulás, mint fő tevékenységi forma, az iskolai tanulás során keletkező problémák és tanulási nehézségek, a nevelt gyermek tanulási teljesítményhez való viszonyának problémái
- A tanulási nehézségek, hátrányok leküzdésének módszerei az iskolai sikerek és kudarcok hatása a gyermek pályaválasztására
- A nevelőszülő lehetőségei, felelőssége az egyéni érdeklődésnek, adottságoknak, képességeknek megfelelő pályaorientáció kiválasztásában
- Az egyéni gondozási - nevelési terv fogalma, célja, jelentősége, a tervezési folyamatban résztvevők köre
- Az egyéni nevelési-gondozási terv szerepe a nevelőszülői családba való beilleszkedés segítésében, a szocializáció és reszocializáció folyamatával kapcsolatos feladatok meghatározásában, az életpálya kijelölésében, a gyermek életútjának alakulásában
- A gyermek fejlesztésében szerepet játszó köre, az alkalmazott fejlesztési módszerek

13. Az alábbi eset felhasználásával értelmezze mit jelent az autonómia-kontroll dilemma a nagykorúvá vált nevelt gyermek támogatása során a nevelőszülő számára?

P. I. 18 életévét a nevelőcsaládban töltötte be. A család és P. I. is készült erre a pillanatra. P.I. kapcsolata a nevelőszülővel nagyon jó volt, de ugyanakkor érezte, hogy valami lezárult az életében, ezután nagykorú, önjogú felnőttként szabadnak érezte magát. Szívesen maradt volna a családdal, de vágyott arra is, hogy önállóan kipróbálja magát. Tudta, hogy a nevelőszüleiire számíthat a továbbiakban is, de ennek formalizálását, az újabb kötelezettségek vállalását – az utógondozói ellátás kereteit nehezen tudta elképzelni. Piacképes szakmája van, gondolkodik a külföldi munkavállaláson is. Hogyan segítheti a nevelőszülő a felnőttkorba lépett nevelt gyermeket az életdöntései meghozatalában?

Információtartalom vázlata:

- Az ifjúkor legfontosabb életkori jellemzői, fejlődési feladatai
- A felnőtté válás jogi, gazdasági dimenziói
- A gyermekvédelmi gondoskodásból kikerülő fiatalok önállóságának jogi és pszichés feltételei
- A gyermekvédelmi gondoskodásból kikerülő fiatalok társadalmi integrációját nehezítő és segítő körülmények
- A nevelőszülő feladatai a fiatalok
 - képességeinek, ambícióinak felismerésében,
 - az önálló döntéshozásra és a következmények vállalására való nevelésben,
 - az önálló megélhetést biztosító szakma, hivatás kiválasztásában,
 - a pályaválasztásban, munkakeresésben közreműködő szervezetekkel, intézményekkel való kapcsolattartásban
 - a pénzkezeléssel, gazdálkodással kapcsolatos felelős döntéshozatal segítségével
 - stabil párkapcsolat kialakításában
 - az önálló élettér, lakhatás, háztartásvezetés megalapozásában
 - családalapítási, gyermekvállalási terveinek támogatásában
 - munkahelyi és magánéleti konfliktusainak megoldásában
 - az önálló élethez szükséges feltételek megteremtéséhez
 - a lehetséges gyermekvédelmi és szociális ellátások igénybevételében

14. Az alábbi esetleírásból kiindulva ismertesse a nevelőszülő és a gyermekvédelmi gyám felelősségét és feladatait!

K. J. 16 éves, nevelőszülői gondoskodásban részesülő gyermek, gyakran betegeskedik. A gyermek nemrég került a nevelőcsaládhoz, ezért a nevelőszülők a gyermek előéletéről kevés információval rendelkeznek. A gyermek nyári, magas lázzal járó megbetegedése során az orr és garatmandula műtéti úton való eltávolítását javasolta a szakorvos, de a döntést a nevelőszülőre bízta.

Információtartalom vázlata:

- A gyermekvédelmi gyámság jellemzői, feladat és felelősség megosztás a gyermekvédelmi gyám és nevelőszülő között
- A nevelőszülő kompetenciái, felelőssége és feladata az egészségügyi beavatkozásokkal és egyéb – a nevelt gyermeket érintő – élethelyzetekkel kapcsolatban
- A nevelőszülő és a gyermekvédelmi gyám együttműködése
- A gyámi és nevelőszülői szerepek viszonya, a nevelőszülők ezzel kapcsolatos dilemmái

15. Mutassa be, hogy miként segítheti az élettörténet könyv a gyermeket az emlékei és élményei feldolgozásában!

Kati 12 éves kislány, aki 2 éve él a nevelőszülőnél. A kislány jól tanul, szépen énekel. Az élettörténet könyvében születésétől kezdve találhatók képek, leírások, melyek a szülei segítségével kerülhettek bele a „naplóba”. A gyermeknek sok emléke van, régről és a közelmúltról. Láthatjuk a rajzait, kedvenc időtöltéseinek emlékeit, „alkotásait” a kirándulásokon szedett, lepréselt virágokat. Mindenhez van egy kis mesélni valója. Kati kiegyensúlyozott, igazi kis hölgy, aki tudja a helyét a világban.

Információtartalom vázlata:

- Az élettörténet könyv fogalma, az élettörténet könyv készítésének célja
- Az emlékek folyamatos és rendszeres gyűjtésének jelentősége
- Az élettörténet könyv készítésének szubjektív feltételei
- Az élettörténet könyv készítésének formai lehetőségei, felhasználható anyagok és dokumentumok
- Az élettörténet könyv készítése során felmerülő érzelmileg megterhelő témák
- További - dilemmákat okozó - sajátos helyzetek
- A nevelőszülő – az élettörténeti munka során keletkező - indulatainak, érzelmeinek kezelése

16. Mutassa be, milyen dilemmákkal kell szembenéznie a nevelőcsaládnak, amikor kiderül, hogy a befogadott csecsemőkorú gyermek fejlődésben elmaradott, különleges ellátási igényű?

A nevelőcsalád a saját két gyermekük mellett, akik kisiskolás korúak, már befogadott egy óvodás korú gyermeket, amikor azzal kereste meg őket a nevelőszülői tanácsadó, hogy egy csecsemő részére keres nevelőszülőket. Így került Panni, a normál súllyal és jó életfunkciókkal született baba a családba. A gyermekek fejlődésének nyomon követésében nagy tapasztalattal rendelkező nevelőanyának néhány hónap múlva feltűnt, hogy a gyermek fejlődése más ütemű, mint az általa nevelt, és az ismeretségi körében élő csecsemőké. A gyermeket a szakemberek tanácsára elvitték fejlődés-neurológiai vizsgálatra, ahol egyértelműen bebizonyosodott, hogy a kicsinek a mozgás fejlődésében elmaradása van, és valószínűsítették, hogy ez az elmaradás több területet – értelmi fejlődés – is érint. Milyen hatással van a nevelőcsaládra a fogyatékos gyermek befogadása, nevelése?

Az információtartalom vázlata:

- A fogyatékosság típusai
- A rendellenes fejlődés fogalma
- A rendellenes fejlődést eredményező leggyakoribb okok
- A rendellenes fejlődést korán jelző tünetek
- A korai fejlesztés fogalma, eszközei és módszerei
- Az eltérő fejlődés hátrányainak csökkentésére szolgáló módszerek, a játéktevékenység fejlesztő hatásai
- A szakszerű segítségnyújtás lehetőségei, a rendellenesen fejlődő gyermek fejlesztéséhez igénybe vehető szakemberek
- A nevelőcsalád életének változásai
- A fogyatékos gyermek jogai, érdekvédelem, az esélyegyenlőség biztosítása
- Inklúzió, integráció, differenciált foglalkozás lehetőségei a bölcsődében és a közoktatási intézményekben
- Speciális fejlesztés intézményei

17. Az alábbi eset felhasználásával mutassa be, hogy mit jelent a 0-3 éves korú ikerpár befogadása, megismerése, fejlesztése a nevelőcsalád számára!

Kati és Juli 2 éves ikerlányok. Barna szemű, barna hajú, vékony testalkatú, élénk tekintetű, izgó-mozgó kicsik. A családjukból való kiemelésre azért volt szükség, mert az anya külföldön dolgozik, az anyai nagymama – aki eddig nevelte a lányokat – egészségi állapota annyira megromlott, hogy önmagát is csak segítséggel tudja ellátni. A nevelőcsalád számára egy percig sem volt kérdéses a lányok befogadása. Nekik egy kisiskolás korú kislányuk van, aki szintén nagy szeretettel várta a kicsiket. A nagymama, amikor csak tudja, látogatja az ikeket, akik szívesen vannak vele, de bárkivel, aki szeretgeti, ajnározza őket. A mindennapokban azért vannak gondok. A lányok a cumijukat szinte állandóan a szájukban hordják. Étkezésük is problémás, sok ételt nem ismernek, idegenkednek az új ízekről. Szinte állandó figyelmet, törődést igényelnek, és ha valami nem úgy történik, ahogy ők szeretnék, bizony a dühös sírás sem marad el. A játékokat hamar meguntják, és türelmetlenekké válnak. Esténként a lefekvés és elalvás is gyakran elnyúlik az estébe. Legalább egy órák szertartást jelent. A nevelőszülők bizakodóak, de kicsit fáradtak. A „nővérke” is többet marad egyedül, mint ahogy megszokta.

Információtartalom vázlata:

- A 0-3 éves korú gyermek elhelyezési és ellátási feltételei
- A 0-3 éves korú gyermek megfigyelésének szempontjai
- A gyermek életkori sajátosságai
- Az anya-gyermek kapcsolat jelentősége a gyermek fejlődésében
- Az anyahiány lehetséges következményei a személyiség fejlődésében
- A gyermek fejlődésében tapasztalható lemaradások és azok okai
- A gyermek fejlesztésének érdekében igénybe vehető szakmai segítők köre
- A 0-3 éves korú gyermek fejlesztésében alkalmazható játékok
- Az ikergyerekek nevelésének sajátosságai

18. Ismertesse a nevelőcsaládban nevelkedő tartósan beteg gyermekkel kapcsolatos gondozási, nevelési feladatokat!

R. GY. 8 éves kislány, aki lisztérzékeny. A család működésében ez nem okoz nagyobb fennakadást, mivel az anya háztartásbeli, a család falusi környezetben, gazdálkodással foglalkozik. A gondot az iskolai étkeztetés jelenti, mivel a kistelepülésen nehezen megoldható a diétás étrend biztosítása a közétkeztetés keretében. Eddig megoldható volt a család számára, hogy a gyermek otthon étkezzon és tanuljon az anyával, de az egész napos iskolai rend bevezetése miatt ez külön ügyintézkést jelent, és a kislány is egyre jobban szeretne délután is a pajtásai közt maradni.

Információtartalom vázlata:

- A leggyakoribb gyermekbetegségek és tüneteik
- Elemi ápolási, gondozási ismeretek
- Felkészülés a gyermek befogadására
- A gyermek szükségleteinek megismerése
- A gyermek szükségletei kielégítéséhez szükséges feltételek biztosítása
- A tartósan beteg gyermek gondozása, ápolása
- A tartósan beteg gyermek nevelésének sajátosságai
- A tartósan beteg gyermek pszichés jellemzői
- A házi patika összeállításának szempontjai, a gyógyszerelés, a gyógyszerkezelés szabályai
- A tartósan beteg és az egészséges gyermekek viszonya
- A tartósan beteg gyermek számára biztosított egészségügyi szolgáltatások rendszere

19. Milyen lehetőségei vannak a nevelőszülőnek a speciális ellátást igénylő gyermek megismerésében és fejlesztésében?

Tibi 13 és fél éves fiú, aki 7 éves kora óta él a nevelőszülőknél. Nagyon rossz körülmények közül, elhanyagoló családból, leromlott testi állapotban került a gyermekvédelmi gondoskodásba 3 és 5 éves testvéreivel. A kisfiút megviselte ez a változás. Nehezen szokott meg az új „családban”, az iskolai teljesítménye is leromlott, már a második osztályt ismételnie kellett. Tibi most másodjára járja az ötödik osztályt, immár magántanulóként. Erre azért került sor, mert testi erejének növekedésével sakkban tartotta a kisebbeket, majd több lopási ügybe keveredett, hiányzásai is egyre szaporodtak. Rendszeresen a fővárosba szökött, s csak napok múlva került elő, magáról hírt nem adott, a nevelőcsalád számára ismeretlen helyen tartózkodott. Ez idő alatti történésekről nem akart számot adni. Annyi derült ki, hogy két fiatal férfival lakott. Az idősebbé volt a lakás, aki állítólag biztatta, hogy tegyen félre a nem részletezett módon szerzett pénzéből, mert még kicsi, de hazaküldését nem szorgalmazta. Tibi nem tartja problémának, hogy a nevelő családja nem ismeri a baráti körét, sőt azt sem, hogy előttük tartózkodási helye, elfoglaltsága is ismeretlen maradt. Ezt ő mélyen magánügynek tekinti, s így is kezeli. Ebben a helyzetben döntött úgy a nevelőcsalád, hogy a gyermekkel nem boldogulnak, láthatóan külön és megmagyarázhatatlan dolgaiért felelősséget nem vállalnak, ezért kérték a gyermek gondozási helyének megváltoztatását.

Információtartalom vázlata:

- A speciális ellátási igény fogalma
- A speciális ellátási igényű gyermekek viselkedésének jellemzői
- A speciális ellátás személyi és tárgyi feltételei
- A speciális ellátási igényű gyermek fejlesztésének lehetőségei, eszközei, módszerei
- A gyermeki agresszió okai, kezelési lehetőségek
- A magatartási, viselkedési zavaros gyermek nevelésének kérdései
- A szenvedélybetegség kialakulása a serdülő korban, a megelőzés, kezelés, ártalom csökkentés színterei, módszerei
- A játék, a sport és egyéb tevékenységek szerepe a speciális ellátási igényű gyermek viselkedés változásában, személyiségének fejlesztésében
- A speciális ellátási igényű gyermekek kezelését, gyógyítását segítő szakemberek és intézmények

20. Milyen szakmai dilemmák merülhetnek fel az alábbi eset kapcsán?

A nevelőszülőnél élő A. J. 8 éves gyermek lop a közeli boltban kisebb értékű csokoládékat. Ön erről osztálytársától, a vele együtt vásárolni járó 9 éves B. A -tól értesül. B. A. elmondja azt is, hogy valószínűleg nem először fordult elő, hogy A. J. lopott, mert az iskolában többször ajándékozta meg társait cukorkákkal, csokoládékkal. Ezzel próbálja elérni, hogy osztálytársai elfogadják. A hallottak alapján felidéződik Önben, hogy az elmúlt héten észrevette, hogy otthon a konyha asztalról is eltűnt egy kisebb összeg.

A gyermek iratanyagából tudja, hogy A. J. beutalását az apai nagyszülő kezdeményezte. Fia, A. J. édesapja jelenleg börtönbüntetését tölti lopás bűncselekménye miatt, a gyermek édesanyja pedig ismeretlen helyen tartózkodik. A gyermek eltartása így az apai nagyszülőre maradt, aki most anyagi helyzetére és egészségi állapotára hivatkozva kérte a gyermek, nevelésbe vételét.

Egyéb forrásokból az is a nevelőszülő tudomására jutott, hogy korábban az anyát, illetve az apai nagyszülőt is érték már tetten kisebb bolti lopások miatt, ahol a gyermek is velük volt.

Konkrét, bizonyítható információkkal sem a lopást illetően, sem a családi bűnözői karrierekkel kapcsolatban nem rendelkezik.

Információtartalom vázlata:

- Az előítélet fogalma
- Az előítéletek kialakulásának okai, az előítéletesség dinamikája
- A deviancia fogalma
- A gyermek és fiatalkorúak bűnelkövetésének okai, jellemzői és büntetőjogi felelősségükkel kapcsolatos szabályozás
- A gyermekek és fiatalok büntethetőségének kérdései
- A családon belüli tolerancia és a másság hatásainak elemzése
- A családon kívüli előítéletek hatása a családi viszonyokra
- A család másság miatti együttélési nehézségei

21. Magyarázza meg a segítő tevékenységet végző személyek körében gyakori jelenség, a kiégés kialakulását! Ismertesse a nevelőszülő felelősségét a saját lelki egészségének megőrzésében!

P. M-né 55 éves nevelőszülő. 20 év alatt több gyermeket fogadott be, és nevelt fel. Ez idő alatt megdöbbentő gyermeksorsok részesévé vált. Mindig teljes odaadással fordult a nehéz helyzetben lévő gyermekek és vérszerinti szülei felé, átérezte helyzetüket, igyekezett megoldást találni problémáikra. A problémák azonban egyre nagyobbak és összetettebbek és a nevelőszülő energiái kezdenek csökkenni. A nevelőszülői hivatásvállalással járó felelősség, a 24 órás szolgálat, a gyermekek sorsának terelgetése, az értük való küzdelem lassan felőrölték elszántságát, lendületét. Egyre gyakrabban érzi azt, hogy fáradt, hogy munkájának nincs értelme, mert hiába való minden igyekezete, nem tud mindenkinek úgy segíteni, ahogy szeretne. Egyre inkább szükségét érzi annak, hogy problémáit megbeszélje valakivel, egyre többször úgy érzi, marad magára azokkal az kérdésekkel, hogy jól csinálja-e munkáját, mennyire részese a kudarccal végződő eseteknek, vajon miként oldják meg a hasonló helyzeteket mások. Azon gondolkodik, hogy meddig bírja még ezt a hivatást vállalni, mit válaszoljon, ha újabb gyermek befogadására kéri fel.

Az információtartalom vázlata:

- A nevelőszülő felelősségei, és ezek határai
- A nevelőszülő hatékonyságát befolyásoló tényezők
- A nevelőszülői hivatás gyakorlásának pszichés hatásai
- A kiégés jelei
- A szakmai felkészültség fontossága a lelki egészség megőrzésében
- Az etikai szabályok, a kompetenciahatárok és a szakmai illetékesség határainak ismerete
- A nevelőszülői szerep ellentmondásainak és dilemmáinak felismerése, a szerepzavar feloldásának lehetőségei, az önelemzési módszerek elsajátítása
- A tudatosság érvényesítése a nevelőszülői munkában, a hatékony problémamegoldó módszerek elsajátítása
- A nevelőszülők személyiségvédelmének szakmai lehetőségei, a szakmai én-védelem technikái
- A reális énkép fontossága, az önismeret-fejlesztés lehetőségei
- A kiégés elleni technikák ismerete, alkalmazása, a szakmai megújulás lehetőségei, formái